

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{9}{25}$ = September' 25-dikén -

1830

Az Erdélyi Vajdák' Grófságjokról (38-dik szám.) végezete.

Mondja továbbá I. hogy tettésem szerént magyarosítottam a' Szilvást érdeklő szavakat, vagy más minden hitelesség nélkül való fordításon építettem: minekutánna nem kételkedek abban, hogy I. Szirmai Szathmár V: leírásával esméretes, minekutánna annak meggondolásával, hogy hányan vannak? 's kik azok? kik hazájokhoz viseltető jó indúlatból Diplomákat magyarosítottak, 's kinek buzgó fáradozásokat inkább hálálni tartoznánk, igen könnyen reá találhatott volna azon szerentsétlenre; valamint azért nagyon sajnálom, hogy e' szavakra reá nem akadt, éppen úgy fájlalom azt is, hogy a' nagy érdemü elhunytnak miattam kellettik szenvedni. Azon leírás 2. 46. lapján szóról szóra álanak az általam felhozott sorok, 's, talán nem éppen rosszul fordítva.—Ha meggondoljuk dipl. szempontból, hogy a' hajdon korba a' Papoké volt a' Tudomány, toll, 's ezek által majd tsak nem egészbe a' polgári igazgatásbeli hatóság, mitsoda, ha az általok írott levelekben olyan szavakra, kitételekre akadunk, mellyek ma tsak sz. egyházok tulajdoni? akkor p. o. a' Comitatus Parochiának, a' Comitia Synodusnak neveztettek, 's mi lenne ha. ezek-

nek mai jelentések szerént fontolnók a' régiséget? Annyival kevesebbé hibázott tehát Szirmai, midőn látta, hogy a' le-vel éppen polgári, civilis, 's nem egyházi tárgyról szól. Azonban e' jegyzésemet a' néhai eránt viseltető tiszteletem bélyegének kívánom tekintetni.

Mondja továbbá I. ezen oklevélből egyebet nem lehet következtetni, hanem hogy Zonuk Vármegye ('s itt magának azon kérdést teszi: mellyik? mert maga se tudja meghatározni, 's talán véleményem' meg nem vetésével nem lenne szükség illyeten kérdésre) az erd. Püspök Dioecesiséhez tartozott.—Újra sajnálom, hogy tsak ennyi 's egyéb, nem pedig a' következtetés, a' mi lehetett volna. Imé kívánsága szerént a' deákot tekintve mi volt ennek fel hozatalával tzelem; ezen oklevélnek nem ez az értelme: terram scilovas in illo Comitatu Zonuk, qui Comitatus in Dioecesi ultrasilvano est situs. — hanem igen tisztán ez: terram Scilovas in integri Comitatus Zonuk illa parte, quae pars in Dioecesi ultrasilvano est sita.

Ha már bizonyos hogy Középszolnoknak az a' része, melyben fekszik, Szilvás; 's, így igen természetesen az egész Közép-Szolnok éppen úgy feküdt az erd. Dioecesisben, mint maga Belső-Szolnok,

ha továbbá ezen szavakból kiindulva fel tesszük, igen helyesen azt is, hogy a' régi Zonuk Vármegyének tehát még volt egy olyan része, mely más püspökséghez p.o. Egrihez tartozott, Budai Lex. 2. 481. 's a' mely éppen a' mai Külső-Szolnokra mutat; ha végre látjuk azt, hogy Közép-Szolnokot maga András se kívánta belsőtől megkülönböztetni, mind ezen környülállások elég nyilván értésíthetnek a' felől, hogy e' három Megye valaha egy volt; de a' mely idővel ketté, később pedig háromra szakadott.

Kérdi továbbá I. mivel tudnám bé bizonyítani, hogy Szilvás alatt nem a' Közép Szolnoki, hanem a' M. országit kell érteni? I. engem újra nem ért, 's én újjolag sajnálom, kérem még egyszer olvassa meg, 's, reméllem heljtem maga fog felelni.

Szorgalmiatosan ára is kíván tanítani, hogy az erd. papi Dioecesisnek határai nem tették erdély határát, 's hogy a' Hierarchia határait ne zavarjam össze a' pólgári igazgatóság hatáiraival. Örömmel, köszönettel fogadnám-el, ha nem ide tartozó letzkéje jól kilenne mérítve. Sajnálom, hogy Katona, 's Szeredai által I. oly kevésbé utasított. Minthogy Ugotsát, (Szeredai in ser. Epis. 28.) újra Szathmárt. (Szirmai Szathmár. 1. 10-12 és 2.-129) 'sat. az erd. Püspökség részéről nem említi fel tegyem én is I. esmérletlenségét? útasítsam egy írótól a' másikhöz? A' régiség' megérthetése kedviért az I. által felhozott hierarchia, 's pólg. igazgatóság (Jurisdictio) határaihoz részemről adnám még a' physico geographiai, 's erőszak határát.

Végre felhossa Mocholia Benedeknek 1248-beli ellen mondásáról szólló levelet, melynek nevezetesebb szavai ezek: quod quum frater eius uterinus Petrus dictus — — bona ipsius Benedicti — —

violenter occupasset, occupataque detineret, et eatenus ipse Benedictus ad D. Urbanum Vayvodam partium ultrasilvanorum confugisset, ipse autem D. Vayvoda dixisset, quod causae huic semet immittere nequeat, quam dictae possessiones extra portam mezesinam, adeoque extra auctoritatis suae Vayvodalis ambitum sitae esse dignoscantur ect.

— Minekutánna láttuk már hogy 1357. az erd. Vajdának a' Szilágysági pereket megítélni hatalmában volt, nagy gyanum azért, ha valjon Orbán nem tsupa reáfogásból, valami mellékes haszonból kívánta Benedek' ügyét nyakáról lerázni, a' miért azután Benedek, észre véve ki játszodtatását kéntelen volt protestálni, mert hiszem e' panaszlónak Orbánhoz intézett kérése, futamodása, a' Vajdának éppen a' mai Közép Szolnoki igazgatásba lehetett, befoljására mutat, de kételkedek abban is, ha valjon Orbán nem valamily tsinnyáért vesztette-el e' hatalmát? azonban akár miért történt is így a' dolog; tekintsük a' környülállásokat dipl. figyelemmel.

Ugyan is, hogy Orbán ez ügybe nem elegyedhetett vélekedésem szerént maga a' per tárgya ellenzhette; ezen esetnél tsak kevésbé hozatott elébb az arany Bullának következő 5 artikulussa: Comitēs Parochiani praedia servientium non discutiant nisi causas (vagy Samboki szerént jobban causa) monetarum, et decimarum, — sőt a' nagyobb hatalom, 's hasonló esetek felett indult pereket maga a' Nádor se dőjthette-el tetszése szerént: Palatinus omnes homines regni nostri indifferenter (még erd. sints kivéve) discutiat, sed causas Nobilium, quae ad perditionem capitis, vel ad destructionem possessionum pertinent sine Conscientia Regis terminare non possit art.8. (s ezen szempontból is nem eléggé világos Benedeknek nemes volta?) Erre

talán alkalmatosságot adhatott a' vissza élés, nevezetesen a' jó rend, mert az illetén megítélt bünösök javait Erdélyben a' Vajda, M. országon a' Nádor foglalván-el, igen furtsa lett volna, hogy ezek egyszersmind Bírák, 's, mellékes felperesek légyenek. Imé e' lehet oka, hogy Orbán ha szintén Vajdai hatalommal volt is oda való Gróf a' hozzá folyamodott Benedeket magától elidézte, 's e' lehet oka, hogy Benedek nem a' Palatinushoz, hanem egyenesen a' Királyhoz készült panaszra ügyében következik már a'

b) E' tzikkejre nézve, valamint felette sajnáltam, hogy I. az 1325. Miklós A-Ispánsága felől értekezésében is, 's, pedig bővebben felhozott levél által még nem győződhetett (86-7) éppen úgy örvendek most, hogy ugyan azon levél unalmas másodszori előadására megnyugodott. Ha Kovachich még 1807. Közép Szolnoknak hajdoni exterior nevezete felől figyelmesse tette a' közönséget, kár volt Ingerensnek még is 1325. három külön Szolnokról, 's Fő-Ispányokról ön tudása ellen beszélni. —

Mondja I. hogy 1315.-31 egyedül Miklós volt Vajda, kit Huszti Vice Vajdának tartott Ó, és Újj Dacia 201. én ezen időből másokat is esmérék. Gyulát 1319. Eder Erdély Sengéje 60 Calendar. maius in usum Transilvaniae 8-o Cibin. 1582. 118. Benkő Tran. 1. 170. Esmerem Deseut 1320. kit I. e' szerént maga ellenére hozott-fel Társ. 266. Egy-é ez azon Desóvel, ki 1330. Károlyt az Oláhok nyilatól megmentette? Budai Lexic. I. 541. vagy pedig a' mi Dausánk lehet? (kit, noha rolla már harmadszor kell szolanom, de nyakamról még se rázhatok le !!) meghatározni nem tudom. Esmerem még 1320. Tamást, Huszti, Benkő, Calend. Eder. ibid, tudom ugyan, hogy Eder in Felmer 32-33. rája nézve azt állítja, hogy 1322. lett volna Vajda,

nem pedig 1320. mint az előtt maga is vitatta, de az általa ottan felhozott következtetés, a' hiteles, 's, oklevelekből dolgozott Írókat még nem elégséges meggyengíteni. Mondja továbbá I. Katonából, kinek Vajdai Laistromát nem egészen tökéletesnek erőssíti. Eder in Felmer 155 hogy 1321. nem más, és több erdélyi Vajda, hanem csak Dausa volt. Említem még ezen esztendőből Chelleut Társ. 152. és, Tamást, mint már 1320-beli Vajdát. Azonban ezek úgy is mint nem ide tartozók, ám légyenek hamissak.

Midőn Dausának 1317. tzimjét említtem: Dausa Mester Bihori, Zobouchi Fő Ispány, és Zathmár, Zonuk, Kraszna Vármegyékben Király Úrnak Személyében rendeltetett különös Bíró. Kérde ére I. mire való lenne ezen észre vétel? 's újra ára kíván tanítani, mit értekezésében már megmondtam. Imé tehát evel azt akarom észre vétetni, hogy Dausa 1317. Zonuknak nem volt Fő-Ispány-nya, hanem különös bírása, mert ő maga is e' két hivatal között külömbiséget tsinált, mely ugyan az alább mondanokkal ellenkezésbe látszik lenni; de a' Király Úrnak Személyében, a' különös bíró, kifejezések, nem rendszernti Bíróra, hanem rendkívüli Kir. Biztosra mutatnak. Továbbá említém értekezésében nékie 1321. Vajda-kori tzimjét, mire engem I. újra tanítani kíván: Dausa Vajdának, 's 5 Vármegyékben általatok (Király által) rendeltetett Bírának „(vegyé észre jól nem Comesnek, hanem Judevnek mint elebb) végre fel hoztam 1325. tzimjét is értekezésemben, melyre I. hasonlólag tanítani kíván. “Nos Magister Dausa Vice Regiae mattis persona, Judex et Comes in 5 Comitatus Nobilium de Bihor, et Zabolch, n-e-c-n-o-n Zathmár, Zempleny, et de Zownok“ Hasonlítsuk már most össze egymással. 1317. magát tsupán Bihari, és Szaboltsi

Comesnek vallja, a' többire nézve pedig csak Judexnek. 1325. nóha tizmjébe változtatást tészen, de midőn ekkor is magát hasonlolog 5 Megyebeli Comesnek is Judexnek is áltaná, nem leheté itt is az elsöt Biharra, és Szaboltsra; mellyekben 1317, fogva igazi Fő-Ispány volt, a' Judexet pedig a' többire értem? ezt a' közbe vetett nec non eléggé mutatja, 's az hogy mind a' három versen 5. 5. Megyét emlitene.

Kérdi továbbá hogy 1317. Miklós Vajda lévén belső Szolnoknak Grófja, miért kellett oda Kir. Biztost is küldeni? I. talán nem vette észre mit kérdez, vajha e' most se történnék!! Azonban Dausára nézve, hogy ő 1317 is, 1321 is, 1325 is Kir. Biztosnak nem ok nélkült nevezetett, 's hogy nekie Miklós, 's Tamás Vajdaságok alatt, nem csak Szathmárban, közép Szolnokban, hanem belsőben is, sőt 1325 egész Erdélyben elég dolga, baja volt, ki láthatta volna I. (a' reciprocitás törvényeinél fogva engedjen meg e' kitételeimért) Edernek in Felmer. 52. 55. szavaiból: *Saxones jam ab Ladislao Voyvoda—irritatos temporibus Thomae—infurorem actos sub annu 1325 seditionem conflavisse, ac tametsi armis subacti fuerint, tamen se se ab impotenti Vayuodae dominatu liberasse.—Ceterum tametsi Saxonum seditio nonnisi serius erupit, tamen iam antea turbarum aliquid in Transilvania fecisse dubitare non sinunt litterae Caroli anno 1321. editae, quibus Rex indicat Dausam Vayvodam pro Reformatione Status Transilvaniae in hanc Provinciam transmissum fuisse, 's Eder még azt is mondja, hogy ezen környülállásokat könnyen kihozhatta volna Katonának VIII. 452. lapjából. Hogy ezen zavar egész országra kiterjedett az Írókon kívül, vagy csak az I. által ellenem felhozott 1320. oklevél is bizonyítja, melyből észre lehet venni Deme-*

ter K. Tárnoknak az Erdély déli részeiben telepedett Szászok közé volt küldtetését Társ. 206 's minekutánna Károly biztossáival nem sokára ment 1345. Lajos maga személylesen próbálta a' zavart helyrehozni Budai Lex. 1. 405. de úgy látszik ő se tehetett sokkal többet; legalább tökéletesen meg nem fojthatta, mert 1349 is különösen belső Szolnokba Lápos vidékin, a' Szászok ujra hatalmaskodásokat vittek végbe. Szirmai Szathmár 1. 95. (Lajos a' többek között b. Szolnok helységében Alparétban egy nállan lévő levél bizonyítása szerint 1370. újra megfordult, in vigilia festi nativitatis b. Joannis b.) Hogy pedig Szathmárban, Szilágyságban, Désen, Désaknán 'sat. laktag akkoron Szászok hospesi nevezet alatt, kétség kívül I. előtt tudva van, 's ennek bé bizonyításával csak esméreti körét sértémén meg.

Kérdi továbbá I. hogy mire valók a' Vajdákon kívül még számtalan sok Zonuki Grófok, kik erd. Vajdák nem lévén, még is valamelyik Szolnoknak valóságos, 's nem képzelt Grófjai voltak? 's azt mondja, hogy Katona, 's mások munkáit olvasva oly Zonuki Grófokra találnék, kik erd. Vajdák nem voltak!! 's erre fel hoz mint egy 16 illetén Grófokat. Vissza mondás nélkül fogadom a tyai intéseit, 's győződjék meg, hogy a' kitelhetőkbe, kivált másokra nézve, annyival örömöstebb teljesitem, mert feltett tzelom Katona, 's Fejér György meg esmérhetésére töbekkel lehető ('s tapasztalásom után szükséges) esméretséget előre botsátani. Térjünk a' Grófokra.

I. tévén nékem azon ellenvetést, hogy ezek Vajdaság nélkül, bizonyoson a' más két Szolnoknak Fő Ispánnyi voltak, valyon tartozok e' ezt hinni? valyon nem I. kötelessége lett volna álatását a' logika törvénye szerint elébb be bizonyítani igyekezni? valyon igen természete-

tesen, 's igazságosan ezekre szó váltás nélkül ne mondhatnék e' annyit, hogy a' mennyi jussal I. ezeket erősíti, annyi legyen nekem is a' tagadásra? 's ne mondhatnám e' tulajdon véleményem szerint, hogy ha tsak ugyan ezen nem Vajdák voltak Zonuki Grófok, úgy hozzánk is tartoztak egy lévén akkoron a' 3 Megye? Azonban I. iránt viseltető tiszteletem némellyeknek meg említésére öztönöz.

1193. Makarius név alatt is esmertes Machardiusra, 's 1197. Hermon Vajdákra, 's Zonuki Grófokra nézve, feleletem megtéteztetett értekezésemben 89. — 1198. Péter Ország Biróról még bizonytalan ha a' hivatalokra alkalmasoknak számatlanságáért nem viselt-é egyszerre, vagy legalább az előtt vajdaságot is? — 1199. élt Ampudinusra (ompud ompudinusra) nézve, egy ehez hasonló nevű Gróf 1162. fel található Schwartner Dipl. 337. lapján, de kiről nem tudhatni, hová való Gróf volt, 's hogy valjon 1172. ő léphetett-é — Bánságról Palatinusságra? Iongelinus Bélnél 2. 840. Budai Lex. 5. 14. ha e' kettő egy személy lehetett, melyet bajos meghatározni, ugy nekie Zonuki Grófsága nem szokatlan, 's nem megfoghatatlan tünemény. — 1200. Aba nemzetségheli Bodont a' mi illeti, ilyen nevű Grófot, a' nélkül, hogy Megyéje fel lenne jegyezve említ Ritus Expl. 343. §. nevezetesen a' 574. §. Eustachius (hibető 1173. — 80. körül Éle Leustatus Leustathius Vajda) fiának bizonyítja. Eltek e' Familiából 1526 — 50 Nekte Demeter, kinnek szolnok vármegyében szép birtokai voltak. Budai Lex. 2. 740. Miklós, és Péter 1558. mint a' nagy M. Gr. Rédei Nemzetség Ősei. Ritus expl. 243 §. — 1201. Maranus Maurianus hogy mi féle ember volt Comes Curialis de Zonuk nevezet alatt, ki láthatja I. a' Rit. expl. 95. §. 'S e' Gróf sorába miért nem hozta fel Tobiást? §. 6. Vitalist §. 13. Angelot

§. 196. Tumpát §. 258. Poult §. 255. Prist §. 303. vagy Perst §. 510. ezek is Zonuki Grófok lévén? 1206. Smaragdus, sem vólt több Comes Curiae Parochianusnal, vagy Zonuk Várának Fő Kapitányánál, (melly hivatal, hogy a' Parochiae Comességnél, Fő Ispányságnál alább való, észre-veheti az arany bulla 5. articullusából) Bulsuk dux exercitus de Castro Zounuc — — — impetierunt Felicianum — — — dicentes, quod essent Castrenses de Zounuk Judice Smaragdo Comite eiusdem castris a Rege Andrea delegato. Rit. expl. §. 147. — 1210. beli Coma', és 1215. élt Kristof se lehetett nagyobb Úr, mert tudjuk már hogy Smaragd tsupán Vár Gróf vólt, ha még is néha, tizimjéből a' Castris szó kimaradva, tsak Comes de Zonuk névvel élt; mind a' mellett, hogy keze alatt Curialis Comes is vólt, azért Comárol, 's Kristofról se lehet többet fel tenni, hogy pedig Smaragdra nézve álatásom való, bizonyítja a' 253. §. Tunc Poul Curialis Comes de Zounuc ex praecepto Domini Sui Smaragdi Comitiss. — de továbbá a' három Comesre nézve nem hangzanak e' ezek egyformán? iudice Smaragdo Comite de Zounuc, Pristaldo Som. §. 375 Coma Comite de Zounuc, Pristaldo Ilegnen §. 143. — Judice Christophoro Comite de Zounuch Pristaldo Voad. §. 176. 's imé I. ellenére, szavamat, melly szerint Kristofot értekezésembe mások után vezéreltetve Zonuki Fő Ispánynak álitottam, valameddig e' felől hitelesebben meg nem győződék, vissza húzom.

Az 1229. és 1238. élt Dénes Vajdára később Nádorra nézve, kit I. két külön Személynek tart noha tsekélységem egynek, 's valahai Vajdának, 's Zonuki Grófnak ohajtá nézetni, vagy ha azt helytelenül tselekedtem most érdekelnie kell vala, hasonló feleletemet értekezésemben 41. — 45. és 75. megtettem. — 1234.

Magister Dees-nek neve Zonuk Vármegyének azon részére mutat inkább, melly Erdélyben fekszik.

Hogy 1252. élt volna Latzk István, nem tudom, de hogy a' történetek' bizonyítása szerint 1345. — 55. körül I. Latzk István, ki nevét az Otto, 's I. Károly alatt virágzott László, v. akkoron Latzk, László, Vajdától testvéreivel együtt nyerte, 's Vajdaságot, később Toth Országi Bánságot viselt, abba nem kétkedik. Budai Lex. 1. 56; 2. 541. valamint abba se, hogy 2. Latzk István 1375 körül vajdaskodott. Budai Lex. 2. 548. — az 1398. élt Miklósrá nézve, ha igaz, hogy az általam, értekezésemben 77 említett, 's 1400. már vajdaságot, 's Zonuki Grófságot viselt Csáki Miklos éppen úgy fia Istvánnak. Budai 1. 492. kit jegyzéseim szerint de Chak alias Sydonnak, sőt 'Sidov-nak találok; valamint Istvánnak fia, az I. Nicolaussa de Sydon alias Chak, úgy a' szó váltás közöttünk tsupán két régi év felett esik.

A' két nem említettekre, 's átáljába mindenikre nézve megjegyzem még a' nagy Horváttal azt, hogy száz meg száz oklevelekből, és számos magyar Régiségekből bé bizonyíthatni, hogy a' magyar Bíró szó, a' Judex, vagy az egyet jelentő Comes szó által Deakúl váltva fejeztetett ki a' régi időkben. Az Ország Birája egyik oklevélben Judex Curiae regiae, a' másokban Comes Curiae regiae; a' Vármegye fő Birája ugyan egy régiségben majd Comes Castri, majd Judex Castri; a' város bírása hol Judex civitatis, hol Comes villae, vagy possessionis nevet viselt sat. Ha a' Comes szónak annyi jelentése volt, mint a' Judex szónak a' régiebb századokban, nem valóban e' bizonyoson Biráik M. Országban a' Nemzetségeknek? Gyökeres Nemzet. 59. nem lehet e' így a' Zonuk Nemzetségeknek is? mély 1272. még virágzott.

Horvát ibid. 66. 's a' mire a' következő látszik mutatni: Zonuc impetiit Gallum, et Valentinum decem marcis iudice Simiragdo Comite, Pristaldo Chicou, Gallus itaque combustus est, Valentinus autem iustificatus. Rit. expl. §. 267. és 95. Említem még azt is, hogy a' vaktába követett Comes szó, sok vice, Curialis 's talán villae Comesből fő Ispányokat teremtett, sőt hogy Comesnek nevezte magát néha a' szolgabíró-is I. előtt tudva van. Következik végre

II. Itt fel hoz egy elő adothoz hasonló in octavis Pentecostes A. D. 1520. költ oklevelet, 's azt mondja, hogy ha Deesen Vajda, mint vajda mind a' három Szolnoknak Grófja lett volna, úgy bizonyoson az oklevélben ezen szavakból: tutus Comitatus de Zonuk partium Transilvanarum, a' két utolsó szó partium Transilvanarum egészen ki hagyatott volna. I. ereg az e' tárgyba eddig irtaknak figyelmes egyben vetése által könnyen reá találhatott volna következő feleletemre: Tamás Vajda 1555. elmagyarázhatatlanul külső, tehát közép Szolnoki Gróf is volt, érteke: 51. még is e' vajdának egy ellenem fel hozott 1554. 's így egy Esztendőnél későbbi levelébe a' partium Transilvanarum éppen úgy benne áll Tár. 106. Ha e' 3 Megyét egy valahai egésznek képzelné, úgy e' sorokból semmit se kénék ki hagyni.

Mondja továbbá, hogy e' tárgybeli győződését mind addig véleménynek nevezné, valamig ellenvetésem lennének. A' szó váltás természete szerint talán Ingerensnek van ellenvetése, 's nem megfordítva nékem I. ellen. A' mi még Torma Miklóst illeti, benne két személyt szükség tekinteni, a' második atya halála után 1716. nyerte el azon hivatalt, mellyet az előtt nagy, és szülő atya is viselt, 's imé a' fő Tisztek Laistromának mái időkig előadását ezek nem en-

gedték, kikről most csak ugyan kéntelen valék szólani.

Végre, hogy I. betses gyűjteménye egészen dispositionra áll, mélyen tisztelem buzgó hazafiságát, hazafi lelkét, jelkes buzgóságát; a' nékem ajándékozott hatalmat nem merve az egészre ki terjeszteni, ez úttal tisztelettel isupán a' B. Szolnok Vármegyét egész ki terjedésbe érdeklőknek közlésére, törekedéseim előmozdítása tekintetéből kérem.

Minekutánna feleletemet, mint egy homályba lévőtől telhetik megtettem, engedje meg I. hogy még egy két kérdéssel terheljem figyelmét.

I. Ha a' Hierarchia határain régenten temérdek változások estek, mint ezt hitelesen be bizonyíthatni; a' Civilis Jurisdictionra nézve is, melly azzal akoron volt, illetén változásokat, viszontagságokat ne lehetne fel tenni, ha szintén Erdélynek a' kapunál álló fizikai szélei eleitől fogva helyt állának is?

2. Ha Zapoljától kezdve a' M. Országi részek a' nélkül hogy azon kaput tovább kellett volna költöztetni mái napig is függetnek Hazánk kormányától; az Óságra ennél kevesebb M. Országi rész ne függetett volna az er. Vajdáktól?

3. Minekutánna 2. Gyula esetéről kezdve egy király birta Erdélyt is M. Országot is há szintén két külön Országban fekvő Vármegye volt is Zonuk, ne lett volna azon Királynak szabadságába különös tekintetből mind a' kettőbe az erd. Vajdát vajdai hatalommal felruházott örökös fő Ispánnak nevezni? vagy ha ez Ingerensnek nem tettik, ha szintén két külön Vármegye lett volna is, ne lett volna hatalmába a' miénket vajdai, a' M. Országot örökös fő Igazgatói szava alá bízni?

4. Ha Zonuk vára, mellytől kétség kívül a' három Megye nevét vette bizonyoson nem volt b. Szolnokban, ha-

nem külsőben, 's valamikor említendő tsekély gyanúm szerint éppen a' mái középbe; hogyan, miért neveztetett még is Megyének Zonuknak? következőleg mitsoda jussal írták még is Vajdáink magokat Zonuki Grófoknak?

5. Ha Vajdáink külső Szolnokot nem bírták; tudva hogy Erdély is része volt M. Országnak; 's hogy külső Szolnok ennek közepében fekszik a' józan által látás ellenére mi szükség lett volna ezt külsőnek nevezni? hogyan eshetett volna e' meg? minthogy pedig ez így történt mire, 's miképpen lehessen legtisztábban magyarázni?

6. Ha B. Szolnok ma is szomszédos Kövással, mint Zonuk Megyének hajdoni részével; ha szomszédos középpel, melly külsőnek hívatott a' kapun kívüli fekvésért igen természetes; 's ha e' szerint, 's ez által szomszédos lehetett a' más külsővel is, ne alkothattak volna ezen részek egy valahai egész Vármegyét, noha a' mái szempontból tekintve nem tagadom felette nagyot, de csak ugyan több más akkori nagyokhoz hasonlót?

7. A' mái közép Szolnoknak egy birtokomba lévő 1531. oklevél szerint Districtus Zilág; Kövárnak, Districtus Kövár; b. Szolnokban a' Láposi nagy Járásnak Districtus Lápos; Csitsó varának környéke Districtus Chichow, külső szolnok hajdoni részének Districtus Cumanorum sat. nevezetei ne mutatnának egy Zonuki Megyének mind meg annyi alkotó részeire, meg gondolva, hogy Hátság, és Maros vidékei Hunyadnak, Górgény vidéke Thořdának; Milkov 2. 571. Szeben vidéke, Fogaras vidéke, Brassó vidéke, a' régi roppant fejer Vármegyének; Milkovia 2. 254. — 55. Besztertze vidéke Dobokának Milkovia 2. 252. Marienburg Geogr. 2. 587. sat. részint mái részint hajdoni hasonló tagjai lennének.

8 Visegrádon sat. 'a Király oldala mellett Bänderiumával váltólag szolgálatot tenni köteleztetett Vajdáknak Királyaink szükségképpen ne kívántak volna annyi Commoditást szerezni, hogy ők tsapatjaikat hatalmuk alá bocsátott birtokaikba le 's fel költöztessék, 's a Király lakta várhoz közelebb-tartsák tetemes költségek további szaporítása, 's a magános Nemességnek vagyonibeli megkárosíttatása nélkül, annyival inkább, hogy Megyéinknek az Ország széleire, minden tekintetben alkalmatlan ki rugásai, éppen ilyen esetre, 's okra mutatnának?

9 Minek-utánna a' többek között Tamás Vajda el magyarázhatatlanul mind a' két Szolnokot bírta, ha külön Vármegyék lettek volna szükséges megkülönböztetésért, 's tziája kedves szaporításáért miért nem írta vagy egyszer: utriusque, vagy Interioris, et exterioris, vagy tam regni Hungariae, quam partium Transilvanarum? mikor pedig Altisztjeinek írt, miért tette oda tibi V. Comiti exterioris, vagy interioris?'s ezen már 1279. meg volt két szavak nem mutatnak e' inkább a' Vármegyéknek első külső (ma nálunk felső, alsó) külön al-Ispányi Kerületeire?

10 Végre ha tsekély véleményem meg nem vettetnék; mind ezen, 's, ehez hasonló nehézségek, nevezetesen közöttünk feun forgó értetlenségek, melyek koránt sem olyan nagyok mint tettezenek nem enyészhetnének e' el azonnal?

Hathatós okaim bátorítanak azon alázatos kérésem előterjesztésére hogy I. felelete meg tétele előtt; az általam eddig elé írtakat ujjabbi figyelmére magasztalja. — Kúdu 7/1. 2. — *Torma Jó'sef.*

Claudite iam rivos! —

A' Juhos Gazdáknak.

A' Juhokban felettébb sok károkat valának a' Gazdák a' Métej. miatt. Az eddig feltalált orvosló eszközök v. szerek között, a' hasznosabbat kívánom, a' használó Ntzi-

Társalkodó által; közönségesse tenni; az ebbéli károk' elkerülésére. Ezekből áll az:

- 1) Pünköst körül, szedj pénz levelü füvet, vagy jobb néven, palatzkféreg-füvet bővön, azt, árnyékon szárazd-meg. —
- 2) Ássördögborða-fü-gyökeret; ezzel is így bánj. —
- 3) Egerfa fekete bimbóját szárazd-meg. —
- 4) Tyúk-ganéjt aszalj, és ezeket külön-külön törd-meg, liszt apróságra. —
- 5) Büdös követ fél-fontot. —
- 6) Timsót fél-fontot. —
- 7) Bajfú magvát fél-fontot. —
- 8) Közönséges (konyha)sót fél-fontot. Mindezeket jó apróra törve, 's az előbb írottakkal felelegyítve, 50-darab juh'számára készítsd. Ezen mértéket tartsd, a' juhok'száma szerint, ha több-, vagy kevesebbel hírsz.

Ezen össze-elegyített szereket, akar őszszel, akar tavasszal; a' mikor a' juhok erőssen sótalanok, add elejekbe, hogy nyalják-fel, váluba vagy széles deszkára. Azonban, a' juhokat olyan helyen legeltesd, hogy 3 nap alatt; sem vizet, sem harmatos füvet ne kapjanak akarmódon viseljük magokat. Nem kell félni, mert meg nem vetnek, sem egyéb nyavaját nem kapnak egykeves hasmenésnél, a' mely pedig a' métejtőlvaló takarodás. Ajtonsept. 4-kén, 1830. — Sz. *Daniel Móses.*

Je g y z. Hlyen, 's minden tárgyban hasonló, kapós és szükséges rövidség kellene sok! Igen hosszás, és végre unalmas, 's még a' Közönség' derekát, nem is igen illelő tárgyak, — nem Társalkodó bavalók. Jönnek hozzánk, vallást érdeklő polemicák is, fájdalom, mellyek ha bár a' legnyomosabbnak vélt erősségekkel bírnak is, röviden mondva, teljességgel nem foljó-írásba, sőt ha jónanon 's nem vakon gondolkozunk, — nem is sajtó alá való, e' mostani engesztelést óhajító időben. Vaj-ha az Unitária, Erdélyben egész jussal bíró, vallás' ortzátlan megtámodását is elmellőzte volna a' Tudományos-Gyűjtemény' nem-bigot Redactora! — mellyét most e g y s z e r azzal expialhat, ha azon hátul-maradt Predikátor' gyávaság'nak, vagy maga, vagy valamelyik magát védelmezni tudó Unitárius által, tisztességesen megfelel. — Hát az a' bőreben nem férhető — Református-e még v. mi — a' kinek sajtó alá elkészült indiscretus libellusára, már is nálunk van egy igen nyomos zraf, — minnek kívánja kinyitni a' Pandora' hermetice bezárt pikését — Erdélyben? —